

สมุนไพรรักษาโรค

เถียงพ้านางแอ

รศ.ดร.ระวีวรรณ แก้วอมตวงศ์

ชื่ออื่นๆ สี่พันนางแอ (เหนือ) นกข่อย ส้มป่อย (เชียงใหม่) บงคต (พร) โองนัง (อุตรดิตถ์), แก๊ก, วงคด, องคต (ลำปาง), แคนแห้ง, ต่อไต้, สันพ้านางแอ (กลาง), ร่มคมชวาน (กรุงเทพมหานคร), ชิงพ้า (ตราด, ประจวบคีรีขันธ์), บงม้ง (ปราจีนบุรี, อุตรดิตถ์), ม่วงม้ง, หมักม้ง (ปราจีนบุรี), สี่พัน (ใต้), เที่ยงพ้านางแอ (ชุมพร)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Carallia brachiata* (Lour.) Merr.

ชื่อวงศ์ Rhizophoraceae

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูง 25-30 เมตร ไม้ผลัดใบ ลำต้นตั้งตรง เรือนยอดทรงพุ่มรูปกรวย กว้างทึบ เปลือกสีน้ำตาลอมแดงถึงน้ำตาลอมเทา ผิวเรียบ มีรูอากาศมาก หรืออาจพบเปลือกต้นหนาแตกเป็นร่อง ลึกตามยาว อาจพบลักษณะคล้ายรากค้ำจุนแบบ prop root เป็นเส้นยาว หรือออกเป็นกระจุกตามลำต้น หรือ ส่วนโคนต้น ใบเดี่ยวเรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก รูปวงรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 4-7 เซนติเมตร ยาว 7-10 เซนติเมตร หลังใบสีเขียวเข้ม เป็นมันหนา ท้องใบสีอ่อนกว่า และมีจุดสีดํากระจาย ปลายใบมนมีติ่งเล็ก ฐานใบ สออบแหลม ขอบใบเรียบเป็นคลื่น มีหูใบหุ้มยอดอ่อน เมื่อร่วงจะเห็นรอยแผล บริเวณข้อพองเล็กน้อย แผ่นใบ

เกลี้ยง หนา และเหนียว ก้านใบยาว 0.4-1 เซนติเมตร ดอกช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง แตกแขนง เป็น 4 กิ่ง ดอกย่อยจำนวนมากขนาดเล็ก มักเรียงตัวแน่นเป็นช่อกลม ไม่มีก้านดอกย่อย กลีบดอก 5 กลีบ กลีบ ดอกขนาดเล็ก รูปร่างเป็นแผ่นกลม สีเขียวอมเหลือง เกสรเพศผู้มี 10-16 อัน กลีบเลี้ยง 5 กลีบ เชื่อมติดกันเป็นรูป รั้ว รูปร่างเกือบเป็นแผ่นตรง ผลสดแบบมีเนื้อ รูปทรงกลม ขนาดเล็ก ออกเป็นกระจุก เส้นผ่านศูนย์กลาง 0.5-1 เซนติเมตร มีกลีบเลี้ยงด้านบน คล้ายมงกุฏ ผิวผลเป็นมัน มีเนื้อบางสีเขียวห่อหุ้ม ผลแก่สีส้มปนแดง เมล็ดรูปไตสี น้ำตาลเข้มหรือดำ มีเยื่อหนาสีส้ม รับประทานได้ ออกดอก และติดผล ราวเดือนเมษายนถึงสิงหาคม พบตามป่า เต็งรัง ป่าดิบแล้ง

สรรพคุณตามตำรายาไทย

เปลือกต้น แก้ไข้ ขับเมหะ ปิดธาตุ สมานแผล แก้บิด

ฤทธิ์ทางชีวภาพ

ฤทธิ์การรักษาแผล

Krishnaveni และคณะ, 2009 ได้ทำการสกัดสารจากเปลือกต้นเฉียงพำนางแอ ด้วยปิโตรเลียมอีเทอร์ เอธิลอะซีเตต และเมธานอล เพื่อทดสอบฤทธิ์รักษาแผล พบว่าสารสกัดชั้นเอธิลอะซีเตต และเมธานอล มีฤทธิ์ รักษาแผลในหนูทดลองอย่างมีนัยสำคัญ และจากการตรวจสอบองค์ประกอบทางเคมีเบื้องต้นพบว่าสารสกัด ประกอบด้วยสารหลายกลุ่ม เช่น สารกลุ่มเทอร์ปีนอยด์ สเตอรอล ฟีนอล และแทนนิน เป็นต้น

ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ และฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ xanthine oxidase

จากการศึกษาของ Phuwapraisirisan และคณะ, 2006 ได้ทำการแยกสารสำคัญที่ออกฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ DPPH จากสารสกัดชั้นไดคลอโรมีเทน และชั้นเอธิลอะซีเตตจากเปลือกต้นเฉียงพำนางแอ พบสารกลุ่ม proanthocyanidin ได้แก่ carallidin และ mahuarmin นอกจากนี้ยังพบสารฟีนอลิกชนิด p-hydroxy benzoic acid อีกด้วย สาร carallidin แสดงฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ DPPH ที่ IC_{50} 102 μ M และมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ superoxide radical ที่ 1.47 μ M ส่วนสาร mahuarmin แสดงฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระที่ IC_{50} 182 μ M และมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ superoxide ที่ IC_{50} 9.74 μ M นอกจากนี้ carallidin และ mahuarmin ยังมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ xanthine oxidase ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกรดยูริกที่ IC_{50} 12.9 และ 16.0 μ M ตามลำดับ

จากการศึกษาในห้องทดลองพบว่าเปลือกต้นเฉียงพำนางแอมีฤทธิ์รักษาแผล และมีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ซึ่งการเกิดอนุมูลอิสระเป็นกลไกหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการอักเสบในร่างกาย ดังนั้นข้อมูลจากงานวิจัยจึง สนับสนุนสรรพคุณสมานแผลตามตำรายาไทยของเปลือกต้นเฉียงพำนางแอ

บรรณานุกรม

1. Krishnaveni B, Neeharika V, Venkatesh S, Padmavathy R, Reddy BM. Wound healing activity of *Carallia brachiata* bark. Indian J Pharm sci. 2009;71:576-78.
2. Phuwapraisirisan P, Sowanhip P, Miles DH, et al. Reactive radical scavenging and xanthine oxidase inhibition of proanthocyanidins from *Carallia brachiata*. Phytother Res. 2006;20:458-61.